
X-lecie urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich

Palestra 42/1-2(481-482), 220-222

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

X-lecie urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich

Minęło dziesięć lat od dnia rozpoczęcia działalności przez urząd Rzecznika Praw Obywatelskich. W związku z tą rocznicą na Zamku Królewskim w Warszawie, w dniach 27–28 stycznia 1998 r. odbyła się wielka konferencja poświęcona doniosłemu zagadnieniu: „Obywatel – jego wolności i prawa” oraz znakomicie zorganizowane uroczystości jubileuszowe. W ramach konferencji miały miejsce trzy wielogodzinne dyskusje na temat:

- a) „Instytucja Rzecznika Praw Obywatelskich i jego zadania we współczesnej Polsce”, prowadzona przez prof. Leszka Garlickiego;
- b) „Role standardów międzynarodowych w ochronie praw obywatelskich”, prowadzona przez prof. Bogusława Banaszaka;
- c) „Wpływ konstytucji na regulację wolności i praw obywatelskich”, prowadzona przez prof. Mirosława Wyrzykowskiego.

W dyskusji głos zabierali najznakomitsi przedstawiciele świata nauki, Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Trybunału Stanu, praktyki, a także ombudsmeni innych państw europejskich m.in. ze Szwecji, gdzie instytucja ta funkcjonuje już od 1810 roku.

Poddano głębokiej analizie działalność Rzecznika w przeszłości, jego działalność aktualną oraz zadania związane z niedaleką przyszłością.

Podkreślano, że od początku istnienia urzędu najpierw prof. Ewa Łętowska, a następnie – już po przełomie z 1989 r. – prof. Tadeusz Zieliński wykorzystywali wszelkie możliwości, aby poprzez zdecydowaną obronę praw i wolności obywatelskich, z jednej strony budować autorytet Rzecznika, a z drugiej – przyczynić się do budowy demokratycznego państwa prawa. Prof. Ewa Łętowska preferowała ochronę praw indywidualnych, a prof. Tadeusz Zieliński duże znaczenie przywiązywał do właściwego stosowania i przestrzegania praw. Znakomitym kontynuatorem obojga poprzedników jest prof. Adam Zieliński – gospodarz uroczystości jubileuszowych. Przed nim i jego urzędem stoi bardzo ważne przesłanie polegające na umocnieniu roli i znaczenia Konstytucji oraz dostosowaniu Ustawy o Urzędzie Rzecznika Praw Obywatelskich do zapisu w nowej Konstytucji i wielu innych ustaw.

Wolność i prawa obywatelskie zostały uznane za fundament nienaruszalny Rzeczypospolitej. To znaczy, że zakres swobody działania organów władzy państwowej jest ograniczony w tym znaczeniu, że

powinny one realizować swoje kompetencje w taki sposób, by w maksymalnym stopniu stwarzać warunki dla wolności jednostki i poszanowania jej godności. Przyjęta została zasada bezpośredniego stosowania Konstytucji w dziedzinie wolności i praw obywateli, a sędziowie – na co zwracano uwagę w wielu wypowiedziach – muszą nauczyć się korzystać z tej zasady w codziennej praktyce orzeczniczej.

W dyskusji głos zabrał także Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej adw. Czesław Jaworski. Wyraził uznanie i szacunek środowiska adwokackiego dla dorobku wszystkich Rzeczników. Urząd Rzecznika był nieraz pierwszym, a częściej ostatnim przysłowiowym kołem ratunkowym w sprawach ludzi skrzywdzonych i poniżanych. Przypomniał, że to prof. Ewa Łętowska pierwsza wystąpiła z rewizjami nadzwyczajnymi na rzecz osób skazanych za działania niepodległościowe podejmowane na wschodnich rubieżach dawnej Rzeczypospolitej, że to z inicjatywy prof. Tadeusza Zielińskiego (jeszcze jako senatora) Sejm uchwalił ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń sądowych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, że to prof. Adam Zieliński poświęca wiele uwagi normalizacji naszego systemu prawnopañstwowego. Nasilające się w ostatnim okresie krytyczne uwagi pod adresem adwokatów obrońców w sprawach karnych m.in. za to, że podejmują się z wyboru obrony osób postawionych w stan oskarżenia o ciężkie przestępstwa kryminalne lub, że zgłaszają wnioski formalne mogące utrudnić toczące się postępowanie – zdaniem Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej – świadczy o relatywnej interpretacji konstrukcyjnego prawa do obrony, a także powszechnie przestrzeganych zasad, że obrońca może działać tylko na korzyść sprawcy i że nie może odmówić podjęcia się obrony bez istotnych powodów. Jeśli tego rodzaju krytyka będzie się potęgować, jeżeli będzie zmierzać do odwrócenia uwagi od rzeczywistych problemów wymiaru sprawiedliwości adwokatura będzie, być może, zmuszona do odwoływania się do autorytetu Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o przypomnienie roli konstytucyjnych i międzynarodowych standardów obowiązujących w tym zakresie.

We właściwej uroczystości jubileuszowej przemawiali: Prezydent RP – Aleksander Kwaśniewski, Premier Rządu – Jerzy Buzek, Marszałek Senatu – Alicja Grzeškowiak, Marszałek Sejmu – Maciej Płażyński, Prezes Trybunału Konstytucyjnego – Marek Safjan. Mówcy z wielkim szacunkiem mówili o dorobku polskiego urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich, o jego historycznym i praktycznym znaczeniu dla ochrony praw i wolności obywatelskich, dla utrwalania konstytucyjnego porządku w Państwie.

W części artystycznej z recitalem chopinowskim wystąpił świetny pianista Janusz Olejniczak. Bardzo miłym akcentem kończącym pierw-

szy dzień uroczystości było przyjęcie koktajlowe, które przeciągnęło się do późnych godzin wieczornych.

Znakomitym uzupełnieniem uroczystości jubileuszowych stał się zbiór studiów, wydany w formie książkowej, zatytułowany jak program konferencji, „Obywatel – jego wolności i prawa”. Został podzielony na trzy części:

– **Zagadnienia ogólne ochrony wolności i praw obywatelskich**

Adam Zieliński – Rzecznik Praw Obywatelskich – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość;

Kazimierz Działocha – Zasada bezpośredniego stosowania Konstytucji w dziedzinie wolności praw obywateli;

Mirosław Wyrzykowski – Granice praw i wolności – granice władzy;

Leszek Lech Garlicki – Zasada równości i zakaz dyskryminacji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego;

Anna Michalska – Rola Komitetu Praw Człowieka w interpretacji Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych

– **Prawa i wolności osobiste i polityczne**

Marek Antoni Nowicki – Swoboda wypowiedzi. Standardy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – wybrane zagadnienia;

Wojciech Sadurski – Wolność prasy w systemie praw człowieka [wybrane zagadnienia];

Michał Pietrzak – Wolność sumienia i wyznania w RP [regulacje prawne i praktyka];

Piotr Hofmański – Ochrona praw człowieka w postępowaniu karnym

– **Prawa ekonomiczne i socjalne**

Tadeusz Zieliński – Konsekwencje ratyfikacji Europejskiej Karty Społecznej dla polskiego systemu prawnego;

Ewa Łętowska – Ochrona konsumenta jako *public interest law*.

Hanna Litwińczuk – Polskie prawo podatkowe w świetle standardów międzynarodowych

Książka ta winna stać się obowiązkową lekturą każdego adwokata.